

РЕЦЕНЗІЯ

кандидата юридичних наук, професора

Тараса СОЗАНСЬКОГО на дисертацію

Олексія РІЗНИКА «Кримінально-правова характеристика складів злочинів, що пов'язані з незаконним позбавленням волі», подану на здобуття ступеня доктора філософії (081 Право)

Актуальність теми дослідження. Право людини на свободу є одним з головних цінностей, а його захист одним з основних завдань правової держави. Таке право гарантується та охороняється кожною демократичною державою. Кримінально-правова протидія кримінальним правопорушенням, що пов'язані із незаконним позбавленням волі, забезпечується низкою кримінально-правових норм.

Незаконне позбавлення волі полягає у протиправному перешкоджанні людині обирати за своєю волею місце знаходження. Воно може виявитися в затриманні потерпілого в тому місці, де він знаходиться не бажає, або поміщенні його в таке місце, яке він не має змоги вільно залишити. Існують різні способи незаконного позбавлення волі, такі як обман, зловживання довір'ям, відбирання транспортних засобів або інших необхідних предметів тощо. Незаконне позбавлення волі може бути здійснене шляхом фізичного насильства, психологічного насильства, шляхом обману або використання цих методів у поєднанні.

Слід зазначити, що кримінальні правопорушення, пов'язані із незаконним позбавленням волі або викраденням людини, є досить поширеними у всьому світі та на теренах нашої країни зокрема. Особливої актуальності проблема незаконного позбавлення волі набула на тимчасово окупованих територіях України.

Тому актуальність представленої до захисту дисертації Олексія Різника «Кримінально-правова характеристика складів злочинів, що пов'язані з незаконним позбавленням волі», не викликає сумнівів. Вона достатньо повно

викладена у вступі до роботи та зумовлена, насамперед, відсутністю комплексних розробок піднятої проблематики. Кримінально-правова наука, на жаль, не має ґрунтовних теоретичних розробок, які б присвячувалися дослідженню питань кримінально-правової характеристики складів злочинів, що пов'язані з незаконним позбавленням волі.

Обґрунтованість, достовірність та новизна представлених результатів дослідження. Новизна наукових положень визначається тим, що дисертація є першим комплексним сучасним дослідженням кримінально-правової характеристики злочинів, пов'язаних із незаконним позбавленням волі, в якому містяться пропозиції, спрямовані на удосконалення кримінального законодавства.

Ознайомлення з дисертацією дозволяє, насамперед, констатувати безсумнівно позитивні положення роботи. Автор вдало обґрунтував доцільність «незаконне позбавлення волі» та «викрадення людини» об'єднати у ст. 146 КК України поняттям «поневолення» і викласти назву та диспозицію ч.1 цієї статті так: незаконне поневолення людини. Знаходить підтримку й запропонований ряд системних змін до КК України, спрямованих на створення цілісного несуперечливого механізму правової регламентації кримінальної відповідальності за посягання на особисту свободу людини: 1) уточнення назв покарань; 2) виключення ряду нормативних положень та статей з КК України; 3) внесення змін до окремих нормативних положень та статей КК з метою забезпечення системності правового регулювання (назви розділу III Особливої частини, ст. ст. 146, 146-1, 147, 148, 172, 232, 319, 357, 365-1, 444). Позитивно слід оцінити пропозицію дисертанта щодо запропонованого універсального алгоритму, який варто використовувати у всіх випадках кримінально-правової кваліфікації при здійсненні розмежування складів злочинів, пов'язаних із незаконним позбавленням волі, та відмежуванням їх від суміжних складів.

Заявлені положення відбивають очевидну теоретико-прикладну спрямованість, оригінальність та наукову обґрунтованість проведеного дослідження. Це вдалося забезпечити шляхом формування належних методологічної, науково-теоретичної, нормативної та емпіричної основ дисертації. Нормативні положення та теоретичні джерела були піддані ґрунтовному аналізу та оригінально інтерпретовані автором. Загалом це дало змогу Олексію Різнику представити самостійну наукову роботу, яка відповідає критеріям сучасних актуальних правових розробок.

Оцінка змісту дисертації, рівня виконання поставлених завдань та оволодіння методологією наукової діяльності. У цілому науковий рівень рецензованої роботи дозволяє надати виключно позитивну оцінку її змісту, визнати її завершеною науковою працею, яка характеризується єдністю змісту і свідчить про особистий внесок Олексія Різника в науку кримінального права. Стиль викладення матеріалу – науковий, літературний. Робота містить й інші теоретичні положення та науково обґрунтовані результати, що розкривають важливі науково-прикладні питання.

У розділі 1 проведений аналіз стану дослідження проблем кримінальної відповідальності за злочини, що пов'язані із незаконним позбавленням волі, у вітчизняній кримінально-правовій доктрині; розглянуто соціальну зумовленість кримінальної відповідальності за незаконне позбавлення волі; виокремлено поняття та види складів злочинів, що пов'язані із незаконним позбавленням волі.

У розділі 2 здійснено юридичний аналіз складів злочинів, що пов'язані із незаконним позбавленням волі.

У розділі 3 виокремлено та охарактеризовано ознаки, що кваліфікують склади злочинів, що пов'язані із незаконним позбавленням волі та розмежовано склади злочинів, що пов'язані із незаконним позбавленням волі, та їх відмежування від суміжних складів злочинів.

Методологічною основою дисертації є широкий спектр методів наукового пізнання. Здебільшого у роботі використано такі методи: індукція та дедукція; порівняльно-правовий; аналіз та синтез; порівняння; юридичної герменевтики; соціологічний. Під час дослідження застосовано також догматичний метод та метод узагальнення. Ці та інші методи наукового пізнання використано у сукупності.

Наукове та практичне значення результатів дослідження. Представлена робота містить низку положень та висновків, які впроваджені у правозастосовну, освітню діяльність, що підтверджено відповідними актами впровадження та довідками/листами практичних працівників. Передусім практичне значення здобутих результатів полягає у можливості їх використання для вдосконалення кримінального законодавства України: автором висуваються конкретні пропозиції, спрямовані на вдосконалення Особливої частини КК України. Також вбачається потенціал використання результатів авторських розвідок у науково-дослідній діяльності щодо подальшого дослідження питань кримінальної відповідальності за вчинення відповідних посягань.

Повнота викладу наукових положень, висновків і рекомендацій в опублікованих наукових працях. Кількість та науковий рівень підготовлених наукових праць відповідає вимогам, встановленим для оприлюднення результатів дисертацій. А саме за темою дисертації вийшло 5 наукових публікацій, із них 3 статті у наукових фахових виданнях України, а також двох тезах доповідей на науково-практичних заходах.

Дані про відсутність текстових запозичень та порушення академічної доброчесності. Текстових запозичень без посилань на джерела та інших порушень академічної доброчесності не виявлено.

Дискусійні положення та зауваження. Зазначаючи безперечні позитивні характеристики дослідження, слід звернути увагу на ті положення, які потребують додаткового обґрунтування та обговорення:

1. В науці кримінального права України склалась певна практика щодо формування плану наукових досліджень стосовно кримінально-правової характеристики конкретного складу кримінального правопорушення або певної групи кримінальних правопорушень. Відповідно до такої практики у структуру відповідного дослідження науковцями включаються питання про закордонний досвід щодо досліджуваної проблематики та питання відповідальності. У представленому дослідженні ці питання не виділені у окремі підрозділи, тому під час захисту хотілося б почути позицію автора чому ці питання не було виділено у окремі підрозділи, та не надано відповідної уваги у дослідженні.

2. Загалом погоджуючись з пропозицією автора про необхідність зменшення спеціальних кримінально-правових норм, хочу зазначити про необхідність належної та достатньої обґрунтованості позиції автора при наданні пропозиції про їх виключення. Та, на стор. 90-91 дисертацій автор розгортає дискусію про необхідність виключення ст.ст. 349 та 349-1 КК України. Бо виникає ціла ниска запитань, на які автор не може дати відповідь. Натомість, пропонує доповнити ч.2 ст 147 КК України кваліфікуючою ознакою, яка передбачає відповідальність за захоплення як заручника будь-якої особи, яка здійснює службовий, професійний чи громадський обов'язок, чим суттєво розширює межі застосування кримінального закону. У зв'язку з чим хотілося б почути додаткові аргументи на користь саме такої позиції.

Викладене вище є власною позицією мають дискусійний характер і не впливають на загальну позитивну оцінку роботи.

Висновок щодо відповідності дисертації встановленим вимогам.
Підсумовуючи викладене, можна зробити висновок, що дисертаційна робота Олексія РІЗНИКА є самостійним, оригінальним, актуальним науковим дослідженням, в якому отримано нові науково обґрунтовані результати, що мають важливе теоретичне та практичне значення та вирішують важливу наукову проблему – створення фундаментального наукового підґрунтя для

належної кримінально-правової характеристики складів злочинів, що пов'язані з незаконним позбавленням волі.

За актуальністю, новизною, достовірністю та обґрунтованістю, науково-теоретичною та практичною значущістю результатів, кількістю та обсягом публікацій, оформленням дисертація відповідає вимогам, передбаченим наказом Міністерства освіти і науки України від 12.01.2017 р. № 40 (зі змінами, внесеними наказом Міністерства освіти і науки від 31.05.2019 р. № 759) та Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 р. №44.

Відповідно автор дисертації – Олексій РІЗНИК – заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 - Право.

Рецензент:

**кандидат юридичних наук, професор
перший проректор Львівського державного
університету внутрішніх справ**

Тарас СОЗАНСЬКИЙ